

СИЛАБУС КУРСУ Культура фахової мови журналіста

Галузь знань: **06 «Журналістика»**
Спеціальність: **061 «Журналістика»**
Ступінь вищої освіти – **перший (бакалаврський)**
Освітньо-професійна програма: **«Правова журналістика»**

Рік навчання: **I, семестр: II**

Кількість кредитів: **5**, мова викладання: **українська**

КЕРІВНИК КУРСУ

ПІБ

викладач Зубик Михайло Васильович

Контактна інформація: zubyk_m@ukr.net 067 999 09 95

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Опанування дисципліни «Культура фахової мови журналіста» формуватиме мовну компетенцію майбутніх фахівців – журналістів. Цей предмет базується на шкільній програмі з української мови. Українська професійна мова для фахівців медіасфери є не тільки засобом пізнання та оволодіння інформацією, інструментом для створення відповідного медіаконтенту, але й знаряддям для відстоювання позицій державної мови в суспільстві, збереження її чистоти і лексичного багатства.

Мета вивчення дисципліни: розширити знання студентів про культуру української фахової мови, правові засади функціонування державної мови, поглибити й закріпити знання з теоретичних основ сучасної української літературної мови; сприяти оволодінню мовними нормами; ознайомити з лексико-граматичними особливостями організації текстів різних жанрів ЗМІ, сформувати навички правильного використання набутих знань у практичній медіасфері.

СТРУКТУРА КУРСУ

Години (лек. / практ.)	Тема	Результати навчання	Завдання
2 / 2	1. Українська мова в історичному та світовому вимірах	Знати історичні корені, основні віхи розвитку української мови, ідеологічні, юридичні, морально-психологічні перепони на шляху розширення її функціонування. Вміти пояснити статус і місце української мови серед інших мов світу.	поточне опитув.
2 / 2	2. Видатні українські мовознавці	Знати основні віхи біографії та найвідоміші науково-популярні праці з питань культури української мови Б. Грінченка, І. Огієнка, Б. Антоненка-Давидовича, Ю.Шевельова, А. Погрібного, О.Пономарева, І. Ющука, Л. Масенко, О. Сербенської, І.Фаріон.	поточне опитув.

2 / 2	3. Правові засади функціонування української мови як державної	Вміти пояснити основні положення мовного законодавства та мовної політики в Україні, зокрема, знати положення про українську мову як державну у розділі I Конституції України, а також Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Розуміти функції уповноваженого із захисту державної мови.	поточне опитув.
2 / 2	4. Культура мови і культура мовлення журналіста	Знати сутність, завдання й особливості навчальної дисципліни. Розмежовувати поняття «культура мови» і «культура мовлення». Розуміти поняття «культура мови» як галузь мовознавства, що займається утвердженням норм на всіх мовних рівнях, та «культура мовлення» як дотримання мовних норм вимови, наголосу, слововживання і побудови висловів, а також дотримання правил мовленнєвого етикету.	поточне опитув.
2 / 2	5. Сучасний український правопис	Знати основні історичні віхи створення українського правопису, структуру, а також ключові зміни, внесені до Українського правопису в редакції 2019 року.	поточне опитув.
2 / 2	6. Система українських словників	Розрізняти типи словників української мови, особливості їх використання при редагуванні текстів мас-медіа.	поточне опитув.
2 / 2	7. Фахова мова журналіста як симбіоз офіційно-ділового, наукового та розмовного стилів	Знати сфери використання, розрізняти основні функції офіційно-ділового, наукового та розмовного стилів, а також уміти охарактеризувати мовні засоби кожного із них та використовувати на практиці.	поточне опитув.
2 / 2	8. Мовні норми	Уміти розрізняти орфоепічні, лексичні граматичні, орфографічні, пунктуаційні, стилістичні норми української літературної мови. Усвідомлювати, що поняття чистоти мовлення - цілковита його відповідність нормам літературної мови.	поточне опитув.
2 / 2	9. Явище суржику в українській мові: проблеми і тенденції	Уміти пояснити причини і умови виникнення українсько-російського суржику, охарактеризувати проблему двомовності (білінгвізму) як джерела мовленнєвих помилок і способи їх уникнення. Розрізняти типи суржику.	поточне опитув.
2 / 2	10. Типологія мовних помилок	Знати типи мовних помилок відповідно до мовної системи, наводити приклади. Уміти фіксувати відхилення від мовних норм у передачах радіо і телебачення, друкованих та онлайн-виданнях.	поточне опитув.

2 / 2	11. Труднощі при узгодженні та керуванні між членами речення. Типові помилки в мові ЗМІ.	Знати основні правила узгодження присудка з підметом. Уміти виявляти і виправляти аналогічні мовні порушення в матеріалах ЗМІ. Вміти уникати неточності чи двозначності формулювань, нечіткості у висловленні думки через неправильне керування між дієсловом та іншими членами речення.	поточне опитув.
2 / 2	12. Вживання дієприкметникових та дієприслівникових зворотів у мові ЗМІ	Знати способи творення та вживання дієприкметників і дієприкметникових зворотів, а також особливості функціонування дієприслівників у мові ЗМІ. Трансформація дієприслівникових зворотів.	поточне опитув.
2 / 2	13. Типові помилки у використанні числівникових форм	Знати правописні особливості числівників, їх відмінювання, специфіку використання числівників у мові ЗМІ. Вміти виявляти типові помилки у використанні числівникових форм.	поточне опитув.
2 / 2	14. Логічні й семантичні помилки в побудові словосполучень	Розрізняти групи лексичних помилок. Вміти правильно поєднувати слова у словосполученнях. Розуміти поняття плеоназм у словосполученні та навчитися його уникати. Розуміти суть поняття «логічна помилка» та причини її виникнення. Уміти перевіряти правильність логічних зв'язків.	поточне опитув.
2 / 2	15. Стилістичні помилки у матеріалах ЗМІ	Уміти виявляти стилістичну несумісність слів; порушення стильової єдності тексту; різностильове забарвлення тексту.	поточне опитув.
2 / 2	16. Типові помилки у використанні фразеологічних засобів	Виявляти фразеологічні помилки, зокрема, порушення структури, заміна компонентів, не виправдана контамінація, буквальний переклад з російської мови. Знати і вміти використовувати виражальні засоби фразеології.	поточне опитув.
2 / 2	17. Використання власних назв	Уміти відмінювати власні імена та прізвища, топонімічні назви, грамотно відтворювати іншомовні власні назви у текстах ЗМІ.	поточне опитув.
2 / 2	18. Використання в мові ЗМІ іншомовних слів, неологізмів, історизмів і архаїзмів, діалектизмів. Канцеляризми та штампи	Уміти доцільно використовувати слова даної специфічної лексики, зокрема, не перенасичувати тексти іншомовними словами, неологізмами, діалектизмами тощо.	поточне опитув.

2 / 2	19. Мова реклами	Уміти аналізувати основні прийоми маніпулювання в рекламі за допомогою мовних засобів; знати основні положення Закону України «Про рекламу» щодо її розміщення в ЗМІ.	поточне опитув.
2 / 2	20. Усне мовлення в прямому ефірі ТБ РМ	Уміти дотримуватися орфоепічних норм у теле- та радіоефірах, виявляти порушення правил при вимові звуків і наголошенні слів у мовленні на радіо і телебаченні. Аналізувати типові відхилення від акцентуаційних норм у мовленні радіо- та телеведучих. Виробляти і вдосконалювати дикцію задля виразності мовлення. Вміти формувати партитуру тексту як допоміжний засіб структурно-інтонаційної організації мовлення.	поточне опитув.
2 / 2	21. Мова ведучих і коментаторів спортивних програм	Уміти проаналізувати мову спортивних коментаторів, які ведуть репортаж у прямому ефірі, оцінити лексичний, мовно-стилістичний аспекти їхнього контенту.	поточне опитув.
2 / 2	22. Особливості редагування текстів	Розрізняти види редагування: вичитування, скорочення, обробка, переробка. Знати і вміти використовувати коректурні знаки. Аналізувати причини неправильного комп'ютерного перекладу.	поточне опитув.
2 / –	23. Мовленнєвий етикет	Знати і вміти використовувати мовленнєвий, спілкувальний етикет, стандартні етикетні ситуації. Вміти обґрунтовувати особливості національного мовного етикету українців.	поточне опитув.

ЛІТЕРАТУРНІ ДЖЕРЕЛА

1. Б. Антоненко-Давидович. Як ми говоримо. К. : Вид. дім «КМ Академія», 1994. 254 с.
2. Богдан С.К. Мовний етикет українців: традиції і сучасність. К.: Рідна мова, 1998. 476 с
3. Динікова Л.Ш. Українська мова за професійним спрямуванням (для студентів технічних спеціальностей). Навчальний посібник: навч. посібн. для студ. тех. спец. / Л.Ш. Динікова. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 137 с. Бібліогр. : с. 135.
5. Гриценко Т.Б. Українська мова за професійним спрямуванням. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2010. 624 с.
6. Зубков М. Норми й культура української мови фахової спрямованості. Київ : Арій, 2018. 608 с.
7. Капелюшний А. О. Телебачення прямого ефіру: практика мовлення, типові помилки: навч. посібник. Львів: ПАІС, 2011. 400 с.
8. Капелюшний А. О. Типологія журналістських помилок. Л., 2000. 68 с.
9. Культура спілкування в журналістській практиці: навч.-метод. посібник / укладачі: Н. Бабич, О. Жук. Чернівці: Букрек, 2012. 160 с.
10. Культура української мови: Довідник / С.Я. Єрмоленко, Н.Я. Дзюбишина-Мельник, К.В. Ленець та ін.; За ред. В.М. Русанівського. К.: Либідь, 1990. 304 с.
11. Масенко Л. Суржик: між мовою і “язиком”. Київ: Видавничий дім “Києво-Могилянська Академія”, 2011. 137 с.

12. Мацько О. Основні правила етикетного спілкування. Дивослово. 2018. № 5.С. 31–35.
13. Мацько Л.І., Кравець Л.В. Культура української фахової мови: Навч. посібник. К.: ВЦ “Академія”, 2007. 360 с
14. Нагорняк М. В. Типологія мовних помилок ведучих інформаційних програм Національного радіо. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2119>
15. Пономарів О. Українське слово для всіх і для кожного. Вид. 2-ге. Київ :Либідь, 2017. 360 с.
16. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування: Навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2006. 291 с.
17. Савчук Р. Л. Культура мови журналіста (для магістрів спеціальності «Журналістика» денної форми навчання) : хрестоматія з дисципліни. Івано-Франківськ : ПНУ, 2019. 61 с.
18. Семенов О. М. Культура наукової української мови: навч.посіб. / О. М. Семенов. К.: Видавничий центр "Академія", 2010. 216 с.
19. Сербенська О., Білоус М., Дацишин Х. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити: навч. посібник / за заг. ред. О. Сербенської. 2-ге вид., перероб. і доп. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 258 с.
20. Сербенська О. Голос і звуки рідної мови. Львів : Априорі, 2020. 280 с
21. Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Ін-т укр. мови НАН України. Київ : Наук. думка, 2019. 392 с.
22. Синявський О. Норми української літературної мови / ред. рада: Л. О. Богуславська, В. М. Бріцин, Д. С. Бураго, та ін. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2018. 363 с.
23. Струганець Л., Ленько О. Українська мова в національному телефірі: моніторинг реалізації комунікативних ознак : монографія. Тернопіль : Осадца Ю. В., 2019. 120 с.
24. Тарасюк В. Спортивна журналістика: навчально-методичний посібник. Ужгород: ПП «ІНВАЗОР», 2022р., 76 с.
25. Український правопис : довідкове видання / [НАН України](#) Київ : [Наукова думка](#), 2019. 392 с. [ISBN 978-966-00-1728-3](#).
26. Шевчук С.В. Українська мова за професійним спрямуванням. / С.В. Шевчук., І.В. Клименко. К.: Алерта, 2011. 696 с.
27. Яцимирська М. Г. Культура мови журналіста: навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. Львів: ПАІС, 2017. 168 с.

Додаткові джерела

1. Конституція України - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика щодо дедлайнів і перескладання. Для виконання індивідуальних завдань і проведення контрольних заходів встановлюються конкретні терміни. Перескладання модулів відбувається з дозволу дирекції факультету за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності. Використання друкованих і електронних джерел інформації під час контрольних заходів та екзаменів заборонено.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов’язковим компонентом оцінювання. За об’єктивних причин (наприклад, карантин, воєнний стан, хвороба, закордонне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу з дозволу дирекції факультету.

ОЦІНЮВАННЯ

Остаточну оцінку за курс розраховують так:

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2	Заліковий модуль 3	Заліковий модуль 4	Разом
20 %	20 %	20 %	40%	100 %
1. Усне опитування під час занять. (10 тем по 4 бали = 40 балів) 2. Письмова робота = 60 балів.	1. Усне опитування під час занять (13 тем по 3 бали = 42 бали). 2. Письмова робота = 58 бали.	1. Написання та захист КППЗ = 80 балів. 2. Виконання завдань під час тренінгу = 20 балів.	1. Тестові завдання (5 тестів по 6 балів за тест) – макс. 30 балів 2. Теоретичні питання (2 питання) – по 35 балів, макс. 70 балів.	

Шкала оцінювання

<i>За шкалою ЗУНУ</i>	<i>За національною шкалою</i>	<i>За шкалою ECTS</i>
90–100	відмінно	A (відмінно)
85–89	добре	B (дуже добре)
75–84		C (добре)
65–74	задовільно	D (задовільно)
60–64		E (достатньо)
35–59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1–34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)